

Head lugejad!

Eesti Vabariigi 100. aastapäev on oluline tähtpäev ka meie kohtutele. Koos riigiga tähistavad Tartu ja Tallinna ringkonnakohtud apellatsioonikohtutena oma loomise 100. ja taasmoodustamise 25. aastapäeva. 15. septembril 1993 taasloodi Eesti Vabariigis kolmeastmeline kohtusüsteem. On kolleege mõlemas ringkonnakohtus, kes on neis kohtutes kõik need aastad õigust mõistnud.

„Riik sünnib maailma nagu inimene, ainult üks kord. Kuid erinevalt inimesest kestab riik igavesti – kui inimene riigi omaks võtab ja riigi järjekestvuse eest hoolt kannab.“ Nii on öelnud president Lennart Meri.

Kohtunike ülesanne on kanda hoolt kohtusüsteemi toimimise ja järjepidevuse eest. Seepärast tuleb meeles pidada ka kohtutele olulisi aastapäevi ning tänada kõiki kohtunikke ja kohtuametnikke, kes on kohtu (taas)loomisesse ja kohtupidamisse oma olulise panuse andnud.

Apellatsioonikohtu 100. aastapäeva põhisündmused toimusid 14. septembril k.a Tartu kohtumajas ja Eesti Rahva Muuseumis. Aastapäevaüritustest kirjutavad käesolevas ajakirja numbris konverentsi moderaatorid ringkonnakohtunikud Andra Pärsimägi ja Andres Parmas. Samal päeval toimus koostöös Riigikohtuga kohtute seaduse kommentaaride esitlus. Kommentaaride autorite hulgas on ka kohtunikke. Seda õigusemõistjatele olulist väljaannet tutvustab ajakirjas kommentaaride tegevtoimetaja Karin Leichter.

Aastapäevaga seotud sündmusi jagub ka ülejäänud aastasse. Ilmus juubelitrukis ringkonnakohtute ajaloost. Tartu Kohtumaja viiendal korrusel on kuni aasta lõpuni avatud näitus Tartu Ringkonnakohtu ajaloost. Seal saab muuhulgas näha ringkonnakohtute kohtutoimikuid läbi aegade. Koostöös Eesti Akadeemilise Õigusteaduse Seltsiga korraldatakse üliõpilastööde konkurss, tööde esitamise tähtaeg on järgmise aasta 31. mai. Ka käesolev Juridica number on pühendatud Tartu ja Tallinna ringkonnakohtu aastapäevale. Tegemist on teise apellatsioonikohtute koostatud Juridica numbriga. Esimene kord õnnestus see meil kahe ringkonnakohtu koostöös kaks aastat tagasi, kui autoriteks olid (ühe erandiga) ringkonnakohtute kohtunikud ja kohtujuristid.

Seekord oli soov keskenduda just apellatsioonimenetlusega seotud probleematiikale. Apellatsioonikohtu roll Eestis on eelkõige I astme kohtu otsuste õigsuse kontrollimine. Apellatsioonikohtust endast ei alga mitte ükski kohtuasi. Kas see peabki nii jääma, selle üle saab aga mõtteid vahetada. Sellest, kas põhiseadus nõuab kõigis kohtuasjades menetluse algamist I astmest, kirjutavad käesolevas numbris Berit Aaviksoo ja Mait Laaring.

Tsiviilkohtumenetlusega seonduvaid huvipakkuvaid teemasid on mitu. Kas ja millised on seadusest tulenevad võimalused jätta ringkonnakohtule esitatud kaebus läbi vaatamata kaebuse vähese perspektiivikuse tõttu? See küsimus on juba eri ümarlaudadel kirgi kütnud. Nüüd saab lugeda, mida arvavad Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Liis Arrak ja Riigikohtu nõunik Jaana Lints. Paras peavalukoht kohtutele on tsiviilkohtumenetluses selgituskohustuse ulatus ja selle täitmine. Sellel teemal on kirjutatud lausa kaks artiklit. Tartu Ringkonnakohtu kohtujuristid tutvusid artikli kirjutamise käigus lausa 50 ringkonnakohtute endi lahendiga. Tartu Ringkonnakohtu kohtunikud Kai Kullerkupp ja Triin Uusen-Nacke aga on jõudnud artikli kokkuvõttes tõdemuseni, et „[r]ingkonnakohtul on üldjuhul kohustus lahendada asi ise, selle asemel et saata see maakohtule uueks arutamiseks. [...] Ringkonnakohtul tuleb oma töö korraldamisel selleks valmis olla“.

Tsiviilkohtumenetluses on menetlusosaliste kaaslasteks tihti ka suured menetluskulud, eelkõige kulud õigusabile. Samas on tsiviilkohtumenetluse üks eesmärkidest asja lahendamine võimalikult väikeste kuludega. Kas asja lahendamise säästlikkus ja õigsus on alati vastandlikud põhimõtted? Kaebeõigusega seotud menetluskuludest kirjutab Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Mati Maksing, kes avaldab, et oma artikliga soovib ta eelkõige tekitada diskussiooni. Loodetavasti see ka tekib.

Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumi kohtujuristid kirjutavad kaebuse esitamise õigusest ehitus-, planeerimis- ja keskkonnavaidlustes Tallinna Ringkonnakohtu praktika näitel. Sel eesmärgil uuriti Tallinna Ringkonnakohtu praktikat aastatel 2013–2018. See on kindlasti oluline ja huvitav uurimisteema.

Hea meel on tõdeda, et apellatsioonimenetluse temaatika on pakkunud huvi ka advokaatidele. Vandeadvokaat Jaanus Tehver uurib oma artiklis kaitsjate apellatsioonide tulemuslikkust võistlevas menetluses ringkonnakohtute 2017. aasta statistika ja lahendite alusel. Vandeadvokaat Sandra-Kristin Noot koos Justiitsministeeriumi nõuniku Markus Kärneriga käsitlevad süüdistatava edasikaebeõigust ning apellatsioonimenetluses kohalduvaid põhiõigusi.

Kõik kokku on väärt ja põnev lugemine. Kuigi kirjutamise ajend on väga pidulik (ikkagi aastapäev!), siis sisu sai tõine ja asjalik. Kõik see loodetavasti aitab kaasa, teadvustamaks ringkonnakohtute kesksel (tuletatud sõnast „keskmise“) rolli õigusemõistmise süsteemis. Tsiteerides Liis Arrakut ja Jaana Lintsi: „On hea meel tõdeda, et 100-aastane Eesti Vabariik ja selle elanikud saavad endale lubada sellist kohtupidamist, kus igäüks, sõltumata oma nõude suurusest ja edasikaebemotiividest, saab nautida täispikka kohtumenetlust vähemalt kahes kohtuastmes.“

Mag. iur. Kersti Kerstna-Vaks